
НАУКОВИЙ ВІСНИК

Східноєвропейського
національного
університету
імені Лесі Українки

ISSN 1729-360X

Філологічні
науки

Мовознавство

3 (352)
2017

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 25 травня 2017 р.)*

Редакційна рада «Наукового вісника Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки»

Коцан І. Я., доктор біологічних наук, професор (головний редактор).
Цьось А. В., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор.
Гаврилюк С. В., доктор історичних наук, професор (заступник головного редактора).
Карлін М. І., доктор економічних наук, професор.
Мельник В. М., доктор технічних наук, професор.
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор.
Свідзинський А. В., доктор фізико-математичних наук, професор.
Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор.
Яцишин М. М., доктор юридичних наук, професор.

Редакційна колегія

Данилюк Н. О., доктор філологічних наук, професор, головний редактор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Гороть Є. І., кандидат філологічних наук, професор, заступник головного редактора (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Аркушин Г. Л., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Булатецька Л. І., кандидат філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Бісқуб І. П., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Зацний Ю. А., доктор філологічних наук, професор (Запорізький національний університет).
Перебийніс В. І., доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).
Сологуб Н. М., доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України).
Швачко С. О., доктор філологічних наук, професор (Сумський державний університет).
Шульгач В. П., доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України).
Мойсієнко В. М., доктор філологічних наук, професор (Житомирський державний університет імені Івана Франка).
Чижевський Ф., доктор габлітований, професор (Університет імені М. Кюрі-Склодовської, м. Люблін, Республіка Польща).
Хроленко О. Т., доктор філологічних наук, професор (Курський державний педагогічний університет, м. Курськ, Російська Федерація).
Фаузер Маріус, доктор філології (Університет м. Фехта, Федеративна Республіка Німеччина).
Малімон Л. К., кандидат філологічних наук, доцент, відповідальний секретар (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).

Рецензенти

Зацний Ю. А., доктор філологічних наук, професор (Запорізький національний університет).
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Перебийніс В. І., доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата наук (див. додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 09 березня 2016 р. № 241).

Редактор і коректор: **Н. С. Яковчук**. Технічний редактор **І. В. Захарчук**. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19777-9577 ПР від 15.03.2013 р. Наклад 100 пр. Зам. 306. Адреса редакції: 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. Тел. (0332) 72-83-87. Ел. адреса: vnu_red@ukr.net. Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Виготовлювач – Вежа-Друк (м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. 29-90-65). Формат 60×84¹/₈. Обсяг 52,23 ум.-друк. арк., 52,54 обл. вид. арк. Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 4607 від 30.08.2013 р.

Мовознавство

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА

<i>Девіцька Антоніна</i>	
Параметри ЧОТ в інтерферованому англійському мовленні словаків-білінгвів	8
<i>Дружб'як Світлана</i>	
Вербалізація концепту <i>UNTERNEHMENSFÜHRUNG</i> у сучасній німецькій термінології.....	14
<i>Дунаєвська Ольга</i>	
Когнітивний аспект комунікації лікар–пацієнт	21
<i>Калищук Діана</i>	
Когнітивно-дискурсивні маркери концептуальних стилів президентів США Джорджа Буша мол. і Барака Обама	26
<i>Качмар Ольга</i>	
Когнітивно-комунікативна взаємодія учасників психотерапевтичного сеансу як об'єкт аналізу	32
<i>Корольова Наталія</i>	
Мова як засіб відображення національної ментальності.....	36
<i>Максименко Олена</i>	
Когнітивна класифікація жестово-вербальних висловлень із дейктичними жестовими компонентами (на матеріалі американського розважального телеінтерв'ю)	41
<i>Медведь Марина, Литовченко Ярослава</i>	
Аналіз номінативного поля концепта Christmas в англійській мовній картині світу	47
<i>Оленюк Олена</i>	
Методологічні основи дослідження лінгвокогнітивних механізмів мовленнєвого впливу в рекламному дискурсі.....	51
<i>Полюжин Михайло</i>	
Зміст і структура лінгвокультурного концепту	56

Розвод Еліна	Концептуальний аналіз як стрижневий метод дослідження концепту	61
Узринюк Ростислав	Ключові характеристики концепту <i>ВВИЧЛИВІСТЬ</i> у німецькій мовній картині світу (на основі ядрових компонентів)	68
Черник Олена	Концепт <i>EUROPE</i> у художній картині світу Дена Брауна	72
Чумакова Ксенія	Національно-специфічні засоби вербалізації концепту <i>ДОРОЖНІЙ ТРАНСПОРТ</i> у британській лінгвокультурі.....	78
Шнуровська Любов	Модальність у площині теорії конгруентності.....	83

РОЗДІЛ II. ГРАМАТИЧНА Й ЛЕКСИЧНА СЕМАНТИКА. ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Гороть Євгенія, Малімон Леся	Лінгводидактична сутність і структура поняття «лексикографічна компетенція».....	89
Драбовська Віра	Критичний аналіз тлумачних словників: новітні антропоцентричні методики (на матеріалі словників американського варіанта англійської мови)	94
Єрмакова Наталія	Поліреферентність широкозначних лексем англійської мови	100
Канонік Наталія	Кількісне співвідношення значень простору й часу в семантичній структурі дієслів сучасної англійської мови	106
Маркова Дар'я	Фразеологізми з компонентом <i>серце</i> на позначення негативних почуттів (на матеріалі української, польської, англійської та німецької мов).....	113
Новосілець Олена	Дослідження іменникових словосполучень в англійській мові: семантичні властивості їхніх складових частин	117
Онищенко Ірина	Соціокультурний принцип англійської фразеологічної композиції.....	122

РОЗДІЛ III. КОМУНІКАТИВНА ЛІНГВІСТИКА

Коцій Юлія, Нічаєнко Ірина	Функціональність прагматичних конекторів в усному розмовному мовленні на прикладі іспанського серіалу «Aquí no hay quien viva»	127
Морозова Ірина	Что Вы хотите мне этим сказать? Импликация и импликатура в зеркале речевого общения.....	132
Мудрик Лариса, Лукашук Олександра	Особенности функционирования этикетных мовленневих актів в англійському суспільно-політичному дискурсі	137
Овсянко Олена	Механізм модифікації англомовних прислів'їв у публіцистичному дискурсі	142
Парамонова Сусанна	О французских дискурсивных маркерах в лингводидактическом аспекте.....	147
Пожарицькая Елена	Дигитальная литература: концептуальная сущность и основные особенности.....	152

Тхір Маркіян

Комунікативно стратегія позитивної самопрезентації й тактики її реалізації в промовах Б. Обама... 158

РОЗДІЛ ІV. ПРАГМАЛІНГВІСТИКА. КОНТРАСТИВНА ЛІНГВІСТИКА

Булатецька Людмила

Інтерпретативні стратегії предмету думки мовця та їх мотивації..... 163

Гладка Ольга, Коломієць Світлана

Прагмалінгвістичний аспект актуалізації образних засобів у творах Джорджа Мартіна 167

Деменчук Олег

Динамічні моделі в семантиці «ірраціональної» лексики..... 171

Зубач Оксана, Аджабі Яссін, Застровський Олександр

Німецька мовна особистість у фразеологічній картині світу..... 178

Tatarovska Olesia

Negation in Context: A Functional Approach..... 181

**РОЗДІЛ V. ЕТНОЛІНГВІСТИКА. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ.
ВЗАЄМОДІЯ МОВ. ТИПОЛОГІЯ МОВ**

Бондарчук Олена

Aussteiger у лінгвоперсонології 186

Галапчук-Тарнавська Олена

Форми звертання дітей і підлітків у спілкуванні з однолітками (на матеріалі англійської мови) 190

Горикова Аліса

Наративна еkleктика сучасних англомовних прозових текстів 196

Кияк Тарас

Ще раз про державність української мови..... 201

Мізін Костянтин

Верифікація лінгвокультурної своєрідності німецьких концептів за допомогою мовних корпусів.... 208

Ткаченко Юлія

Науковий текст у міжкультурному вимірі: поняття, особливості, функції, одиниці 213

РОЗДІЛ VI. КАНАДОЗНАВСТВО. КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Галицька Олена

Етнокультурна специфіка наукового дискурсу..... 218

Kalynovska Iryna

Ukrainianisms as a Reflection of the National Identity in Ukrainian-Canadian Literature
(Using Source Material From the Novel «The Ladies' Lending Library» by Janice Kulyk Keefer)..... 223

Накашидзе Ірина

Канонічні жанри епохи Середньовіччя в ліриці Яра Славутича 228

РОЗДІЛ VII. ДИСКУРСОЗНАВСТВО. ТЕКСТОЛОГІЯ. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Glinka Nataliia, Barchenko Kseniia

Compositional Speech Forms of the Literary Text 233

Крижанівська Галина	
Лист редактора в сучасних англомовних жіночих журналах: структурно-композиційні та когнітивно-риторичні особливості.....	238
Leshchuk Yulia, Novak Halina	
«Chöre Nach Der Mitternacht» von Nelly Sachs: Poetische Rezeption von Holocaust	243
Матковська Ганна	
Композиційно-мовленнєва форма «опис-пейзаж». Лінгвостилістичний аспект.....	247
Pavlyuk Alla, Kyshnirchuk Svitlana	
«Wuthering Heights» by Emily Bronte: Frame and Embedded Narrators in the Novel	251
Романишин Наталія	
Співвідношення концептуальних, ідейно-художніх та лінгвостетичних аспектів художнього твору	256
Савчук Анна	
Дистинктивні елементи наукового та художнього дискурсів науково-критичних робіт Девіда Лоджа	261
Савчук Руслана	
Параграфемні засоби у французькому наративному текстотворенні кінця ХХ – початку ХХІ ст.....	267
Семотюк Орест	
Політичний медіа-дискурс і медіатизація політики як базові концепти політичної комунікативістики	272
Смаль Оксана	
Лінгвокогнітивні особливості лекційного дискурсу.....	276
Сподарик Оксана	
Функціональний аналіз параграфемного коду полікодового художнього прозового тексту	281
Хоміченко Віра	
Діалогічний потенціал алюзії як передумова створення поліфонічної оповіді	287
Швачко Світлана, Кобякова Ірина	
Глобальні структури прислів'їв англійської мови: девіація	292
Шевчик Катерина	
Функции сжатых текстов в учебнике и способы их реализации	297
Шепель Юрій	
Медіа-дискурс як засіб маніпулятивного впливу на читача	302

РОЗДІЛ VIII. ЛІНГВІСТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ШКОЛІ ТА ВНЗ

Бігич Оксана	
Методичний балт й інтерактивна технологія формування методичної компетентності викладача іспанської мови.....	308
Вовчанська Світлана	
Методичні принципи формування комунікативної культури студентів економічного профілю в процесі вивчення іноземної мови	312
Holowtschak Natalia	
Interferenzfehler beim Deutscherwerb	315
Kovalska Natalia	
Tailored Testing Improvement to Web-based Educational Systems.....	321
Лісінська Тетяна, Василенко Ольга	
Країнознавча компетентність у контексті сучасних проблем навчання іноземних мов	326
Nifaka Tetiana	
Teaching and Learning Strategies	333
Петриченко Ірина	
Из истории преподавания русского языка как иностранного	338
Шевчук Тетяна	
Проблема відбору текстового матеріалу для навчання професійно спрямованого читання іноземною мовою та його роль у формуванні професійно спрямованої компетенції студентів	343

РОЗДІЛ ІХ. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

<i>Анохіна Тетяна</i>	
Лакуни у віршованих перекладах: нарис із контрастивної генології.....	349
<i>Добжанська-Найт Наталія</i>	
Семантична інтерпретація в англомовних перекладах (на матеріалі англомовних туристичних путівників українських видавництв)	355
<i>Дробіт Ірина</i>	
Роль перекладу в процесі локалізації веб-сторінок: міждисциплінарний аналіз.....	362
<i>Кулезньова Світлаан</i>	
Стратегії хеджування в усних жанрах підстилю мови дипломатії.....	365
<i>Лисецька Наталія</i>	
Переклади творів Лесі Українки німецькою мовою	370

РОЗДІЛ Х. ТЕРМІНОЗНАВСТВО

<i>Галян Оксана</i>	
Семантична варіативність фізичних термінів у французькій мові.....	377
<i>Зеленська Олена</i>	
Деякі аспекти синонімії в англійській термінології кримінального права	382
<i>Коваль Ростислав</i>	
Методи дослідження термінології реабілітації	386
<i>Шуневич Богдан</i>	
Моделі багатокомпонентних термінів англомовних терміносистем.....	392

РОЗДІЛ ХІ. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Басалкевич Олена</i>	
Характер лексичної еволюції давньошотландської мови.....	399
<i>Гончарук Світлана, Єфремова Наталія</i>	
Особливості використання статистичних методів у дослідженні антонімів сучасної англійської мови	407
<i>Дорда Світлана</i>	
Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень	411
<i>Калимон Юлія</i>	
Використання квантитативних методів у дослідженні ідіолекту письменника.....	417
<i>Кульчицький Ігор, Ліхняккєвич Ігор, Лотоцька Наталія</i>	
Структурна модель корпусу творів Романа Іваничука	421
<i>Маріна Олена</i>	
Поетичні форми як мультимодальні конструкти: на межі різновидів категоризації.....	430
<i>Сорокіна Ліна</i>	
Динаміка розвитку гендерного напрямку теоретичних досліджень у сучасній вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці	436
<i>Суїма Ірина</i>	
Речевая интенция и речевая реакция как функциональная сущность речевого акта	441
НАШІ АВТОРИ	447

фических студий, что позволяет получить наиболее полную и непредубежденную информацию о лингвокультурологической концепции справочника и отображаемом им лингвокультурном пространстве определённого языка.

Ключевые слова: критический анализ словарей, лексикография, лингвокультура, лингвокультурология, лингвокультурологическая концепция, медиоструктура, языковая личность.

Drabovska Vira. Explanatory Dictionaries Criticism: Recent Anthropocentric Methods (on the American English Learner's Dictionaries Data Set). The article puts forward the author's view upon the dictionary criticism method from the standpoint of recent techniques application in the linguocultural constituent analysis of the English learner's explanatory dictionary for foreign users. It thus aims at demonstrating new possibilities to get culturally relevant value information implicitly underlying foreign language units while analyzing dictionaries with the help of linguistic cultural research methods. Actuality of the suggested approach to language phenomena and data analysis in a foreign language explanatory dictionary is determined by conducting modern linguistic studies in close contact both with the peculiarities of a person's being, his social, ethnocultural and gender roles, as well as his value guiding lines.

Application of an interdisciplinary approach to dictionary components description and a complex representation of language personality levels within a lexicographic source allows to conclude that the mediostructure analysis should be viewed as relevant constituent of culture-oriented lexicographic studies allowing to obtain full and unbiased information on a dictionary's linguocultural conception and a language linguocultural space reflected by it.

Key words: dictionary criticism, lexicography, linguoculture, linguistic cultural studies, linguocultural conception, mediostructure, language personality.

Стаття надійшла до редколегії
01.04.2017 р.

УДК 811.111:81'37

Наталія Єрмакова

Поліреферентність широкозначних лексем англійської мови

У статті проаналізовано особливості референтного компонента семантики широкозначних одиниць (еврисем) англійської мови. З огляду на екстенціональні зв'язки, лінгвістами відзначено неоднорідний характер відповідних лексем, згідно з яким подано класифікацію субстантивної еврисемії, що розроблена на основі виокремлення різних типів широкого значення мовних одиниць, а саме: *узагальнено-категоріального*, або *категоріально-широкого* (із максимальним ступенем абстракції), й *узагальнено-родового*. Відповідно до цього запропоновано власну класифікацію широкозначних іменників англійської мови, що ґрунтується на виокремленні типів референтів, які може позначати еврисемічна лексема. Під референтом розуміємо конкретний об'єкт реальної дійсності, названий певним словом у конкретному висловлюванні. На цій підставі ми виокремлюємо *три ступені референтної віднесеності еврисемічних одиниць – високий, середній, низький*. Виходячи з цього, досліджувані одиниці можуть мати ознаки *мульти-, полі- та монореферентності*. У статті детально розглянуто середній ступінь референтної віднесеності субстантивних широкозначних лексем (поліреферентних еврисем) англійської мови.

Ключові слова: еврисема, референт, мультиреферентність, поліреферентність, монореферентність, фразеологізм, широкозначність

Постановка наукової проблеми та її значення. Домінуючий у сучасному мовознавстві антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ і процесів зумовлює необхідність дослідження механізмів категоризації й конкретизації референтів позамовної дійсності, виявлення засобів їхньої об'єктивності в кожній конкретній мові, висвітлення комунікативних можливостей еврисемічних субстантивних лексем англійської мови. Досліджуючи широкозначні одиниці англійської мови, лінгвістами виявлено, що за наявності спільних якостей, вони не є однорідними в плані своїх екстенціональних зв'язків, що стало підставою для виявлення різних типів еврисемічних лексем (еврисем).

Загалом під еврисемою (робочий термін уведено на позначення широкозначної одиниці за аналогією до наявного терміна для широкозначності – еврисемія) розуміємо слово, що має розширений семантичний

обсяг для позначення безлічі предметів і явищ навколишньої дійсності, у структурі якого наявна максимально узагальнена сема (інваріант), що конкретизується в мовленні завдяки звуженню поняття, яке вона позначає. Відповідно, за широкозначною одиницею визнається наявність одного широкого значення, поліреферентність, співвіднесеність із поняттям широкого об'єму, контекстна зумовленість, відсутність відношень семантичної похідності.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Згідно з результатами численних досліджень, еврисемія притаманна різним частинам мови. Незважаючи на те, що зіставний аналіз із вияву її специфіки в різних частинах мови не проводився, можна констатувати, що навіть на рівні однієї частини мови (у нашому випадку це іменники) широкозначність відзначається неоднорідним характером.

Неоднорідність субстантивної широкозначної лексики проявляється, насамперед, у тому, що еврисемічними одиницями можуть бути як конкретні предметні, так і абстрактні іменники різних мов: *fact, thing, affair, matter, business, type, concern* [1]; *річ, діло, робота, справа, почуття, рух* [2]; *thing, body, person, matter, affair, man* [3]; *way* [4]; *chose, fait, personne, homme, femme, gens* [5]; *вещь, штука, тун* [6].

Крім того, субстантивні еврисеми характеризуються різним ступенем широкозначності, що стало для багатьох лінгвістів підставою виокремити типи широкого значення. Наприклад, неоднорідність субстантивних еврисем із різним рівнем категоризації або ступенем узагальненості й абстракції, призвела до виокремлення *узагальнено-категоріального* або *категоріально-широкого* (із максимальним ступенем абстракції) й *узагальнено-родового* (із низьким ступенем лексичної абстракції) типів широкого значення [2; 4; 5; 7].

Еврисеми узагальнено-родового типу (це, зазвичай, конкретні лексеми на зразок *plant, tree, animal, person, man, woman*) у своїй основі мають родові поняття про клас предметів, яке є більш загальним за видове поняття й лежить в основі іменників, що називають окремого представника класу предметів.

Лексеми категоріально-широкого типу – це, як правило, такі іменники, поняттєвим компонентом яких виступає «поняття-категорія». Категоріальне значення предметності розглядається як межа розширення семантики лексем [8]. Зміст цих лексем уключає найбільш загальні властивості, притаманні більшій кількості явищ об'єктивної дійсності. Такими вважають лексичні одиниці, які традиційно називають абстрактними іменниками, як-от: *thing, matter, fact, way, event, idea, problem*.

У зарубіжній лінгвістиці дослідження слів широкої семантики традиційно пов'язують із гіперо-гіпонімією. Еврисемічні іменники узагальнено-родового типу розглядають як гіпероніми відносно гіпонімів (вузькозначних лексем, що позначають ту саму категорію) [9; 10]. Наприклад, слова *being* і *plant* (узагальнено-категоріальний тип) – гіпероніми відносно гіпонімів *person, animal* або *bush, tree* (узагальнено-родовий тип).

Протиставлення еврисем за принципом узагальнено-родового й категоріально-широкого значення не є єдиним критерієм класифікації широкозначних слів. В. Г. Гак виокремлює типи широкозначної номінації залежно від позначуваного ними об'єкта. Згідно з таким підходом розмежовують *елементний* і *подієвий* типи широкозначної номінації. Елементний тип номінації застосовують стосовно тих еврисем, які позначають елементи дійсності: предмет, процес, відношення, будь-який реальний або уявний об'єкт. Подієвий тип має на увазі як номінант ситуацію (мікроситуацію/макроситуацію), тобто подію, факт, що поєднують низку елементів. Подієвою номінацією широкозначна лексика заміщує пропозитивну номінацію [11].

П. С. Федюк виокремлює два типи широкозначності частиномовного характеру: для дієслів – обов'язкова наявність граматичної семантики, для іменників – широта лексичного значення [12, с. 5].

К. А. Горшкова виокремлює дві групи широкозначних одиниць за ступенем «концентрації» лексичної абстракції. До першої групи входять слова, у яких лексична абстракція «досягає апогею» й тотожна граматичній абстракції (це власне слова широкої семантики на зразок *thing*), до другої – у яких лексична абстракція не досягає вищого ступеня та менше граматичного («просто слова широкої семантики», наприклад: *matter, affair*) [13, с. 6–7]. Таке виокремлення співвідносне із запропонованими І. В. Шапошниковою типами *семантико-синтаксичної* й *семантичної еврисемії*, перша з яких властива англійським еврисемам [14, с. 206].

У класифікації М. П. Юніце широкозначні іменники підрозділяються на іменники, що відображають процеси розумової діяльності (*idea, decision*); мають модальні відтінки (*supposition, intention, hesitation*); виражають емотивний стан (*regret, desire*); мають темпоральне значення (*period, instant*) [15, с. 46].

У своїй класифікації Г.-Й. Шмід називає абстрактні еврисеми «іменами-оболонками» (*shell-nouns*) і підрозділяє їх на такі підкласи: фактуальні (*factual*): *fact, thing, point, problem, reason, difference*; мовні (*linguistic*): *news, message, rumor, report, order, proposal, question*; ментальні (*mental*): *idea, notion, belief, assumption, aim, plan, decision*; модальні (*modal*): *possibility, truth, permission, obligation, need, ability*; подієві

(eventive): *act, move, measure, reaction, attempt, tradition, trick*; обставинні (circumstantial): *situation, context, place, area, time, way, approach* [16].

Класифікація широкозначних іменників, яку запропонували М. А. К. Хеллідей і Р. Хасан, має змішаний характер. Вона містить як конкретні, так і абстрактні лексеми загальної семантики (*general nouns*): *people, person, man, woman, child, boy, girl* (позначають людську сутність); *creature* (називають будь-яку істоту); *thing, object* (позначають неістоти, конкретні, такі предмети, що підлягають рахунку); *business, affair, matter* (позначають неживі абстрактні поняття); *move [action]; place [place]; question, idea [fact]* [17].

Отже, можна констатувати, що спроби класифікувати широкозначні одиниці свідчать про неоднаковість їх семантичного обсягу, ступені абстракції й широти значення, які чітко усвідомлюються різними дослідниками та є перспективою для дослідження. Ми пропонуємо оцінювати обсяг широти значення тієї чи іншої єврисеми через кількість охоплених нею типів референтів. Відповідно, виокремлюємо високий, середній і низький ступені референтної віднесеності широкозначних субстантивних лексем англійської мови.

Мета й завдання дослідження. У статті поставлено мету – запропонувати власну класифікацію виокремлення ступенів референтної віднесеності єврисемічних одиниць на основі визначення типів референтів, які вони можуть позначати.

Згідно з поставленою метою передбачено виконання таких завдань:

- надати власну класифікацію субстантивних єврисем англійської мови;
- розглянути середній ступінь референтної віднесеності широкозначних лексем англійської мови;
- проаналізувати особливості функціонування фразеологізмів, провідною семою яких є єврисемічна одиниця *stuff*.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Послугуючись твердженням, що основою єврисеми виступає «інваріантне значення», загальне для всіх позначених нею референтів, серед типів самих референтів, які може позначати субстантивна єврисема, ми виокремили *абстрактні поняття, предмети реальної дійсності, живі істоти, події, дії*, а на основі віднесеності до них єврисем – *три ступені референтної віднесеності єврисемічних одиниць* – високий, середній, низький.

Високий ступінь референтної віднесеності характерний для мовних одиниць з абстракцією вищого порядку, що здатні співвідноситися з абсолютною безліччю референтів (навіть поза сферою їхнього безпосереднього категоріального значення). За нашим спостереженням, до таких єврисемічних одиниць належить тільки одне слово *thing*, яке вважається найбільш універсальною, абсолютною широкозначною субстантивною лексемою в англійській мові, що має максимальне коло зазначених типів референтів і може позначати *абстрактні поняття* (*I'll tell you a thing*); *предмети реальної дійсності* (*It's the strangest thing in your hand, isn't it?*); *живі істоти* (*It's truth that boys are dirty things*); словосполучення *poor little thing* можна вжити стосовно дитини й тварини; *події* (*That shooting was a terrible thing*) та *дії* (*The first thing to be done is to draw up a list of such works to be read in school*). Можна констатувати, що ця лексема виходить далеко за межі власного денотативно-категоріального значення і є мультиреферентною (позначає всі типи референта).

Середній ступінь референтної віднесеності репрезентують єврисеми з відносно широкою семантикою, на зразок одиниць *subject, object, material, stuff, matter, affair*, та їхні нечисленні фразеологізми, які мають відносно обмежене коло референтів, порівнянно із широкозначним словом *thing* (та його лексико-фразеологічними дериватами), і можуть позначати *абстрактні поняття, предмети реальної дійсності, живі істоти, дії* або *події*, але не всі з них, тобто є поліреферентними.

Низький ступінь референтної віднесеності представляють єврисеми, які не виходять за межі свого категоріального значення та мають чітко визначене семантичне ядро, як-от: одиниці *man, person, human being, individual, creature, event, place*. Наприклад, межею класу слова *man* є людина чоловічої статі; *person, human being, individual* – людина; *creature* – жива істота взагалі; *event* – будь-яка подія; *place* – певний простір, місце. Тобто широкозначні одиниці низького ступеня референтної віднесеності позначають один тип референта і є монореферентними.

У статті ми детально розглядаємо другий, або **середній, ступінь референтної віднесеності** єврисемічних лексем, який представляють одиниці *subject, object, material, stuff, matter, affair* та їхні нечисленні фразеологізми. Наприклад, словом *subject* позначають предмет думки, розмови або вивчення, що є *абстрактними поняттями* (*Our subject for discussion is homelessness. Her subject is low-temperature physics* [18]); *предмети реальної дійсності* («Always use "flash" and fresh camera batteries. For exhibits behind glass, shoot at 45 to avoid glare. Get as close to subject as you can» [18]); *живі істоти* (*He's the subject of a major new*

biography. He is a British subject [18]); **події** (*The incident was the subject of international condemnation*) (прим. далі по тексту всі контексти вживання досліджуваних одиниць узяті нами з текстової бази Британського національного корпусу (*British National Corpus*) [18]).

Розглянувши ці приклади, можна спостерігати, що широта семантики лексеми *subject* значно виходить за межі свого категоріального значення, але не охоплює всі типи референта. Аналогічну тенденцію можемо простежити на прикладі лексичної одиниці *object*, яка може позначати в абстрактному плані предмет обговорення або вивчення: *Disease became the object of investigation he hated being the object of public attention. What was the object, I know we discussed it at great length, but what was the object of it going that way in the first place?* (**абстрактні поняття**).

Мовну одиницю *object* вживають так само стосовно **предметів реальної дійсності** певної форми: *Look, there's a strange object in the sky! I see an object in the distance!*; **живих істот** (людини, яка викликає жаль чи просто привертає до себе увагу, спричиняючи вияв певних емоцій): *Once famous, he was now a mere object of pity. To achieve the latter I have to see myself as an object, to know how my regretting might appear.*

Як філософський термін слово *object* позначає об'єкт на протилежності суб'єкту: *Schopenhauer's second class of objects for the mind is made up of concepts. Where Fichte in particular was happy to absorb the object into the subject, Kant preferred inconsistency to such a move.*

Як і слово *subject*, *object* може позначати причину певних **дій** або їхню мету: *Their object is to investigate the matter thoroughly. The decision was made with the object of cutting costs. You're going to your object in life is to help her do the job better.*

Можемо відзначити, що такі слова, як *subject* та *object*, мають відносно обмежене коло референтів і можуть позначати як живі істоти, так і матеріальні й нематеріальні предмети, предмети вивчення або думки, причину певних дій або їх мету та виступати філософськими термінами. Але, як зазначалося вище, ці слова, на відміну від *thing*, не можуть «охопити» всі типи референта, чим і демонструють, на нашу думку, свою належність до середнього ступеня референтної віднесеності, маючи при цьому відносно широку семантику.

Репрезентантом середнього ступеня референтної віднесеності може також виступати слово *material*, яке в абстрактному плані позначає матеріал як зібрану інформацію, факти, відомості: *She's collecting material for her latest novel. Erm what kind of publicity material we require, and we'll come on to that later because we did elect a publicity sub group I remember.*

На референт **предметів реальної дійсності** ця одиниця посилається опосередковано, коли йдеться про матеріал, сировину або речовину, із якої вироблено сам предмет: *With all the talk about tampering with cricket balls, I wonder if it might be possible to make the ball from plastic or nylon or some other modern material that couldn't be defaced.* Референт **живі істоти** – слово із широкою семантикою *material* репрезентує, якщо маються на увазі здібності, талант людини: *This guy is good football material. He's a not bad leadership material. The teacher saw her as good university material.*

Ще одним репрезентантом середнього ступеня референтності може бути широкозначна одиниця *stuff*. З **абстрактними поняттями** ця лексема здатна співвідноситися, позначаючи інформацію невизначеного характеру: «*It was stuff I had heard before*». «*There is some good stuff in that book*». На **предметів реальної дійсності** вказується, коли йдеться про щось матеріальне взагалі, якісь речі вкупі, речовину, із якої щось вироблено: *Wheat is the stuff they use to make bread. I need a place to store my stuff.*

Аналогічні випадки можна простежити з деякими фразеологізмами, у яких провідною семою є мовна одиниця *stuff*. Наприклад, фразема *and stuff* позначає **абстрактні поняття** в контекстах на зразок *I'm sick of them goddam checkups and stuff*. **Предметів реальної дійсності** виявляють контексти, як-от: *He brought English books, dictionaries and stuff*. Трапляються випадки, коли фразеологічна одиниця *and stuff* може співвідноситися з референтом **дій**: *I was just thinking about also sheep shearing and stuff*.

Фразеологічна одиниця *hot stuff* може позначати **абстрактні поняття**, коли йдеться про щось захопливе, сенсаційне (*But at least you usually saw some hot stuff in foreign films, to make up for it – tarts in bed with blokes and that sort of thing – which you didn't see anywhere else*); **живі істоти**, коли йдеться про людину, яка є чудовим виконавцем («*But when you're in big business like I am, you've got to be hot stuff at arithmetic*»); **події** (*District Business Club's monthly meeting turned out to be hot stuff*).

Еврисема *matter*, так само входячи до другого ступеня, репрезентує **абстрактні поняття** («*We are unable to discuss the matter further at the loser's request*», *said a spokeswoman*); **предметів реальної дійсності**

(«Put them elsewhere next year and make sure they have plenty of organic matter to draw on»); **дії** («Find out what's the matter». «Exactly, it's a matter of asking the right questions and giving away as little as we can»).

Є фразеологізми з провідною мовною одиницею *matter*, які так само здатні вказувати на різні типи референта, зокрема фраземи *a matter of course*, *a matter of fact*, *a matter of life and death* можуть позначати:

– **абстрактні поняття**: «Child care is brilliant», she added, explaining that after-school care is a matter of course with 90 per cent of women needing to bring in a second wage to survive. Passion, on the other hand, is primarily a matter of fact. She points out that in specialties where the quality of the front line services is a matter of life and death – such as intensive care medicine or accident and emergency work – they are not provided by preregistration staff;

– **події**: His violent death was only a matter of course given the way he lived. These games are a matter of life and death – and I'm alive;

– **дії**: So it's no longer a matter of course that Victim Support groups get the details they need. It was a matter of fact in each individual case to decide whether such a transfer could amount to a meeting of the third condition for a donation mortis causa. Voice over however, one backbencher who did more than most to unseat the Iron Lady, says approving Maastricht is a matter of life and death.

Еврисема *affair*, демонструючи ознаки середнього ступеня, співвідноситься з **абстрактними поняттями**, якщо йдеться про роман, любовну інтригу (*He had an affair with his secretary*), якусь справу (*I am not going to discuss my financial affairs with the press*). Вона може так само позначати **предмети реальної дійсності** (*Her hat was an elegant affair. What a ramshackle affair your old car is!*), **події** (*The party turned out to be a quiet affair. His death was a tragic affair*).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Англomовні еврисеми являють собою неоднорідну та поліфункціональну лексичну підсистему, для якої характерний особливий вид субстантивної широкозначності, що поєднує властивості абстрактності й конкретності. Подібне поєднання дає змогу цим субстантивам виступати засобом найменування різних за обсягом, неоднорідністю та дифузністю типів референтів водночас, завдяки невизначеності семантики, демонструвати значний адаптивний потенціал у системі мови й мовлення.

Стрижнем еврисеми виступає «інваріантне значення», загальне для всіх позначених нею референтів. Серед типів самих референтів, які може позначати субстантивна еврисема, ми виокремили **абстрактні поняття**, **предмети реальної дійсності**, **живі істоти**, **події**, **дії**, а на основі віднесеності еврисем до них – три ступені референтної віднесеності еврисемічних одиниць (*високий, середній, низький*).

Широкозначними одиницями середнього ступеня референтної віднесеності вважаються еврисеми на зразок *subject*, *object*, *material*, *stuff*, *matter*, *affair*, які, виходячи за межі свого категоріального значення, мають відносно обмежене коло референтів і можуть позначати **абстрактні поняття**, **предмети реальної дійсності**, **живі істоти**, **події** або **дії**, але не всі з них.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо розглянути низький ступінь референтної віднесеності широкозначних одиниць англійської мови.

Джерела та література

1. Якушева И. В. Типология и семантико-функциональные характеристики событийных существительных английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Якушева Ирина Владимировна. – Москва, 1984. – 295 с.
2. Терещенко С. С. Лексико-семантична парадигма широкозначних слів української мови : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Терещенко Світлана Сергіївна. – Дніпропетровськ, 2008. – 194 с.
3. Джоламанова Б. Д. Имя существительное с широким значением в лексической системе современного английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Б. Д. Джоламанова. – Москва, 1978. – 189 с.
4. Димова С. Н. О полифункциональности слова с широким значением (на материале английского существительного way) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / С. Н. Димова. – Москва, 1972. – 22 с.
5. Никитина Г. И. Конструктивные функции широкозначных существительных при десемантизации (к проблеме синтеза форм и смыслов в предложении на материале существительных французского языка «chose», «fait», «homme», «femme», «personne», «gens») : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.05 «Романские языки» / Г. И. Никитина. – Москва, 1978. – 23 с.
6. Кубрякова Е. С. Части речи в ономазиологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – Москва : Наука, 1978. – 113 с.

7. Феоктистова Н. В. Формирование семантической структуры отвлеченного имени (на материале древнеанглийского языка) / Н. В. Феоктистова. – Ленинград : ЛГУ, 1984. – 188 с.
8. Березко М. Д. Функционирование субстантивных заместителей в современном английском языке (на материале указательного местоимения *that* и имен существительных широкой семантики) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Мария Дмитриевна Березко. – Москва, 1986. – 211 с.
9. Mounin G. La langue française / G. Mounin. – Paris : Seghers, 1975. – 196 p.
10. Pottier V. Recherches sur l'analyse sémantique en linguistique et en traduction mécanique / V. Pottier. – Nancy : Faculté des Lettres et Sciences Humaines de l'Université, 1963. – 74 p.
11. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций / В. Г. Гак // Языковая номинация. Общие вопросы. – Москва : Наука, 1977. – С. 265–272.
12. Федюк П. С. Глаголы размещения предметов в пространстве в языках различных групп : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / П. С. Федюк. – Саратов, 2011. – 19 с.
13. Горшкова К. А. Имя существительное широкой семантики «thing» в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / К. А. Горшкова. – Москва, 1978. – 20 с.
14. Шапошникова И. В. История английского языка : учеб. пособие / И. В. Шапошникова. – Москва : Флинта, 2011. – 508 с.
15. Ионицэ М. П. Глоссарий контекстуальных связей (на материале французского языка) / М. П. Ионицэ. – Кишинев : Штиинца, 1981. – 96 с.
16. Schmid H.-J. English abstract nouns as conceptual shells: from corpus to cognition / H.-J. Schmid. – Berlin ; New-York : Mouton de Gruyter, 2000. – 457 p.
17. Halliday M. A. K. Cohesion in English / M. A. K. Halliday, R. Hasan. – London ; New York : Longman, 1976. – P. 374.
18. (BYU-BNC) British National Corpus [Electronic resource] : [Web-Site] – Electronic data. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – Mode of access : <https://www.corpus.byu.edu/bnc/>

Ермакова Наталия. Полиреферентность широкозначных лексем английского языка. В статье проанализирована особенность референтного компонента семантики широкозначных единиц (эврисем) английского языка. В плане экстенциональных связей, лингвистами отмечается неоднородный характер упомянутых лексем, согласно которого предоставлены классификации субстантивной эврисемии, разработанные на основе выделения разных типов широкого значения языковых единиц, а именно *обобщенно-категориального* и *обобщенно-родового*. Относительно этого предлагается собственная классификация широкозначных существительных английского языка, которая базируется на выделении типов референтов, которые может означать эврисемичная лексема. Под референтом нами понимается конкретный объект реальной действительности, названный конкретным словом в конкретном высказывании. На этом основании мы выделили *три степени референтной относительности эврисемичных единиц – высокий, средний, низкий*. Исходя из этого, исследуемые единицы могут иметь признаки *мульти-, поли- и монореферентности*. В данной статье детально рассматривается средняя степень референтной относительности субстантивных широкозначных единиц (полиреферентных эврисем) английского языка.

Ключевые слова: эврисема, референт, мультиреферентность, полиреферентность, монореферентность, фразеологизм, широкозначность.

Yermakova Natalia. Polyreference of English Lexemes of Wide Semantics. The article analyzes the referential component peculiarity of the semantics of English lexemes with wide meaning (eurysemes). As to extensional relationships, linguists note the heterogeneous character of the respective language units and appropriately they represent the classifications of substantive eurysemy. The latter were based on different types of the wide meaning of lingual signs. It is revealed that most of eurysemes can express *generalized generic* or *generalized categorical meaning*. Thereafter we offer our own classification of English nouns of wide semantics based on singling out the types of referents that eurysemic unit can signify. Under the referent we mean a concrete subject, to be corresponded with the linguistic unit in the process of its contextual use. On this basis the eurysemes have different degrees of referential correlation (*high, average, low*) which are distinguished on the basis of referential types. Notably words of wide meaning can acquire the traits of *multi-, poly- and monoreference*. Here we have detailed the average degree of referential correlation of substantive lexemes with wide semantics (polyreferential eurysemes) of English.

Key words: euryseme, referent, multireference, polyreference, monoreference, phraseologism, wide meaning.

Стаття надійшла до редколегії
28.03.2017 р.